

ภาคผนวก

เทคนิคการสัมภาษณ์เพื่อใช้ในการแนะแนวอาชีพ

เมื่อพูดถึงเทคนิคการสัมภาษณ์แล้ว นักแนะแนวโดยทั่ว ๆ ไป ก็มักจะคุ้นหูกันเฉพาะเทคนิคการสัมภาษณ์ในการให้บริการปรึกษาทางด้านปัญหาส่วนตัวและอารมณ์อื่น ๆ ซึ่งเทคนิคการสัมภาษณ์เหล่านั้นก็ได้แก่ การสะท้อนความรู้สึก การทวนประโยค การตั้งคำถามเป็นต้น

อย่างไรก็ตาม เมื่อพูดถึงเทคนิคการสัมภาษณ์ที่ใช้ในการให้บริการปรึกษาทางอาชีพโดยเฉพาะก็แทบจะไม่เคยมีผู้ใดเคยกล่าวถึงหรือมีการเรียนการสอนกันเลย

แท้ที่จริงแล้วการให้บริการปรึกษาทางอาชีพ หรือ Career Counseling นั้นมีรูปแบบของปัญหาที่ต่างออกไปจาก ปัญหาทางอารมณ์และสังคมอยู่ไม่น้อย ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีเทคนิคในการสัมภาษณ์ที่แตกต่างออกไปบ้าง นักแนะแนวจึงควรที่จะทำความคุ้นเคยกับเทคนิคสัมภาษณ์ทางอาชีพเหล่านี้ไว้ เพื่อที่เราสามารถช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหาทางอาชีพได้ภายในเวลาที่รวดเร็ว และตรงเป้าหมายที่สุด

บทความนี้เขียนขึ้นเพื่อช่วยให้นักแนะแนวทั้งหลายที่สนใจในการให้บริการปรึกษาทางอาชีพได้มองเห็นทิศทางในการสัมภาษณ์มากขึ้น เทคนิคที่ได้นำเสนอในที่นี้มีทั้งหมด 4 ขั้นตอนด้วยกัน ที่อาจจะใช้ในระบอบขั้นตอนของการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างนักแนะแนวและนักเรียนเป็นลักษณะของการแสวงหาข้อมูลอย่างมีระบบเพื่อใช้ในการศึกษาปัญหา หรือวินิจฉัยปัญหา และสร้างจุดมุ่งหมายของนักเรียน ส่วนในขั้นตอนการให้แบบทดสอบความสนใจ หรือการช่วยนักเรียนตัดสินใจตลอดจนการให้ความกระจ่างของข้อมูลสนเทศ จะไม่ขอนำมากล่าวในบทความนี้

เทคนิคขั้นต้นของการสัมภาษณ์ทางอาชีพนี้ ผู้เขียนได้ดัดแปลงส่วนหนึ่งมาจาก Life Career Assessment Interview ของ Dr. Gysbers และ Moore นักแนะแนวที่สนใจอาจนำไปประยุกต์ใช้ในบางส่วน หรืออาจใช้ทั้งหมดก็ได้แล้วแต่ความเหมาะสม และดุลยพินิจของตัวเอง เทคนิคนี้ถ้าท่านอ่านดูโดยตลอดจะเห็นว่าเป็นสิ่งที่ทำได้ไม่ยาก ท่านแทบจะไม่ต้องใช้การเรียนรู้ใหม่เลย ส่วนใหญ่แล้วทักษะของการเป็นนักแนะแนวที่ต้องเข้าใจผู้อื่น ก็ยังเป็นสิ่งสำคัญในการสัมภาษณ์ทุกชนิดอยู่นั่นเอง ท่านเพียงแต่ต้องใช้ความสังเกตเพิ่มขึ้นเท่านั้น

การสัมภาษณ์เพื่อการแนะแนวอาชีพ

การสัมภาษณ์เพื่อแนะแนวอาชีพนี้ ทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ

1. เพื่อช่วยนักแนะแนวในการเก็บข้อมูลอย่างมีระบบภายในเวลาอันจำกัด
2. ใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างนักแนะแนวและผู้รับบริการให้เกิดภายในเวลาอันรวดเร็ว โดยเน้นผู้รับบริการให้ได้รับประโยชน์สูงสุด และในขณะที่เดียวกันก็นำถึงจุดมุ่งหมาย (Goal) ของผู้รับบริการอีกด้วย

3. เสริมสร้างให้เกิดความรู้สึก และทัศนคติที่ดีแก่ผู้มารับบริการทำให้ง่ายต่อการเข้ามา
มีส่วนร่วมในกิจกรรมอื่น ๆ ของฝ่ายแนะแนวในโอกาสต่อไป

เทคนิคการสัมภาษณ์ที่ได้นำมาเสนอในบทความนี้แบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน นักแนะแนว
อาจนำไปใช้ต่อเนื่องให้ครบทั้ง 4 ขั้น หรืออาจแยกใช้ได้ตามความเหมาะสม ตามความต้องการ
ของผู้รับบริการเป็นสำคัญ

ความเป็นมาของเทคนิคการสัมภาษณ์

เทคนิคการสัมภาษณ์เพื่อแนะแนวอาชีพนี้ สร้างขึ้นจากพื้นฐานความเชื่อของนักจิตวิทยา
ชื่อ อัลเฟรด แอดเลอร์ ที่เน้นในเรื่องความสัมพันธ์ของมนุษย์และสังคม

แอดเลอร์ มีความเชื่อว่า เราไม่สามารถศึกษามนุษย์อย่างโดดเดี่ยวได้ เราจะเข้าใจมนุษย์
ได้ก็ต่อเมื่อเราเข้าใจสิ่งแวดล้อมทางสังคมของเขาเสียก่อน ความสัมพันธ์ของมนุษย์และสิ่งแวดล้อม
นี้ถือเป็นหัวใจสำคัญของ “จิตวิทยาส่วนบุคคล” หรือ Individual Psychology ซึ่งเป็นอีกชื่อหนึ่ง
ที่ใช้เรียกทฤษฎีของแอดเลอร์

แอดเลอร์กล่าวถึงความสัมพันธ์ของมนุษย์ว่ามีต่อสิ่งแวดล้อมที่สำคัญ 3 ด้าน คือ

1. ด้านการทำงาน (Work)
2. ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม (Social Relation)
3. ด้านความรัก (Love)

เขากล่าวว่าความสัมพันธ์ทั้ง 3 ส่วนนี้มีผลต่อชีวิตมนุษย์มาก การประสบความสำเร็จ
เฉพาะด้านใดด้านหนึ่งเท่านั้นจะไม่สามารถทำให้มนุษย์มีความเต็มอิมขึ้นมาได้

นอกจากนี้ความสัมพันธ์ทั้ง 3 ส่วนนี้แม้จะแตกต่างกันออกไปก็ตามแต่ก็เกี่ยวข้องกันและ
มีผลต่อกันอย่างแยกไม่ออก ปัญหาชีวิตของมนุษย์ทุกคนจะหนีไม่พ้นจากเรื่องใดเรื่องหนึ่งใน 3
ด้านนี้ทั้งสิ้นแอดเลอร์มีความเห็นว่า ความสามารถในการแก้ปัญหาชีวิตจัดเป็นภาระกิจที่สำคัญ
ยิ่งของมนุษย์ทุกคน และปัญหาส่วนใหญ่ไม่ว่าจะเป็นเรื่องใดก็ตามก็มักจะหนีไม่พ้นปัญหาของ
การมีชีวิตร่วมกับบุคคลอื่นและสิ่งแวดล้อมของเขานั้นเอง

เนื่องจากปัญหาทั้ง 3 ด้านมักมีความเกี่ยวข้องต่อกัน ดังนั้นหากเราแก้ปัญหาทางด้านหนึ่ง
ให้หมดหรือลดลงไป ผลกระทบที่ตามมาก็มักจะช่วยให้ปัญหาด้านอื่นพลอยลดน้อยลงไปด้วย

ตัวอย่างเช่น บุคคลที่มีปัญหาในที่ทำงาน ก็มักจะมีผลกระทบต่อความสุขทุกข์ภายในบ้าน
ของเขาด้วย แต่ถ้าปัญหาในที่ทำงานหมดไปความสัมพันธ์และบรรยากาศในบ้านของเขาก็อาจ
ดีขึ้นตามไปด้วย

จะเห็นได้ว่า มนุษย์มิใช่เครื่องจักร สิ่งที่มากระทบชีวิตด้านหนึ่ง ย่อมจะกระทบกระเทือนไปถึงส่วนอื่นของชีวิตของเขาด้วยเสมอ

ปัญหาของชีวิตจึงไม่สามารถแก้ไขอย่างโดดเดี่ยวได้เลย

แต่เป็นที่น่าเสียดายว่า บุคคลทั่วไปกลับมองไม่เห็นความเกี่ยวข้องของความสัมพันธ์ทั้ง 3 ส่วนนี้ แต่สำหรับแอดเลอร์เขามีความเห็นที่ว่าการใช้ชีวิตของมนุษย์หรือการแก้ปัญหาชีวิตด้านหนึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการแก้ปัญหาในด้านอื่น ๆ ด้วยเสมอ ด้วยเหตุนี้บุคคลที่มีวิถีชีวิตชอบพึ่งพาผู้อื่น ก็จะแสดงลักษณะประจำตัวนี้ออกมาในทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการทำงาน การมีความสัมพันธ์ หรือแม้แต่ในเรื่องของความรักก็จะต้องเป็นรูปแบบของการอิงผู้อื่นตลอดจนมีความเป็นตัวของตัวเองน้อยมาก

ดังนั้นถ้าเชื่อตามทฤษฎีของแอดเลอร์ เมื่อนักแนะแนวทำการสัมภาษณ์บุคคล เขาจึงต้องพยายามแสวงหาให้ได้ว่าผู้มารับบริการมีความเชื่อ หรือวิถีชีวิต (Life Style) อย่างไร เพราะการรู้ถึงความเชื่อในการใช้ชีวิตของบุคคล จะช่วยทำให้นักแนะแนวสามารถ “เดา” ได้อย่างใกล้เคียงกับความเป็นจริงว่า ถ้ามีเหตุการณ์อย่างใดอย่างหนึ่งเกิดขึ้นกับชีวิตของผู้มารับบริการแล้ว เขาจะมีปฏิกิริยาตอบโต้ออกไปอย่างไร และวิธีการที่ใช้那儿จะเป็นวิธีที่มีประสิทธิภาพและช่วยแก้ปัญหาให้กับชีวิตของเขาหรือไม่

ตัวอย่างเช่น ถ้านายสมชายมีวิถีชีวิตขึ้นอยู่กับ “ดวง” เขาอาจจะไม่พยายามชวนชวยทำอะไรเพื่อเป็นการแก้ปัญหาหรือทำให้ชีวิตของเขาดีขึ้น เขาอาจจะนั่งอมมือรอเท้าอยู่กับบ้านปล่อยให้เหตุการณ์คลี่คลายไปเองโดยไม่พยายามเข้าไปแก้ปัญหาอะไรเลยก็ได้

ดังนั้นจะเห็นว่าการเข้าใจวิถีชีวิตของบุคคลจึงเป็นจุดมุ่งหมายที่สำคัญในเทคนิคสัมภาษณ์ที่จะนำมาเสนอต่อไป การเข้าใจดังกล่าวไม่เพียงแต่จะช่วยทำให้นักแนะแนวได้เข้าใจผู้รับบริการดีขึ้นเท่านั้น แต่ยังช่วยให้ผู้มารับบริการมีความเข้าใจในตนเอง และการดำเนินชีวิตของเขากระจ่างยิ่งขึ้นอีกด้วย เขาจะเริ่มเข้าใจว่าทำไมเขาจึงมีพฤติกรรมอย่างที่เขา มีอยู่ และเป็นบุคคลอย่างที่เขาเป็นอยู่ ซึ่งจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการแก้ปัญหาชีวิตในอนาคตของเขาด้วย

ขั้นตอนการสัมภาษณ์เพื่อใช้ในการแนะแนวอาชีพ

เราสามารถแบ่งขั้นตอนการสัมภาษณ์ออกเป็น 5 ขั้นตอนคือ

1. การสัมภาษณ์ภูมิหลัง (Background Information)
2. การใช้ชีวิตในวันปกติธรรมดา (Typical Day)
3. จุดเด่น - จุดอ่อน (Strengths and Weaknesses)

4. สรุปผลการสัมภาษณ์ทางอาชีพทั้งหมด (Summary)

จะกล่าวถึงรายละเอียดของแต่ละขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. การสัมภาษณ์ภูมิหลัง (Background information)

1.1 ทางครอบครัว

เรื่องภูมิหลังทางครอบครัวนี้ แอดเลอร์ให้ความสำคัญมากเขาเชื่อว่าบุคลิกภาพและวิถีชีวิตที่บุคคลเลือกใช้ ล้วนมาจากการหล่อหลอมของประสบการณ์ในวัยเด็กทั้งสิ้น

คำถามที่นักแนะแนวอาจใช้เป็นทิศทางในการสัมภาษณ์มักได้แก่คำถามต่อไปนี้คือ

ครอบครัว

- ขนาด/จำนวนสมาชิก/สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม/สถานภาพทางการสมรสของบิดามารดา/ลำดับการเกิด/ ฯลฯ

ความสัมพันธ์กับบิดามารดา

- ใครเป็นคนโปรดของพ่อแม่มากที่สุด/นิสัยใจคอของท่านเหมือนใครมากที่สุด/ความสัมพันธ์ของท่านและพ่อแม่เป็นอย่างไร/ใครมีอิทธิพลกับท่านมากที่สุด/บรรยากาศของทางบ้านเป็นอย่างไร

ความสัมพันธ์ระหว่างพี่น้อง

- สนิทกับพี่น้องคนไหนมากที่สุด/ทะเลาะกับใครมากที่สุด/ใครดูแลใคร/บทบาทของท่านในครอบครัวเป็นอย่างไร/ใครเป็นความหวังของพ่อแม่มากที่สุด

ศาสนา

- นับถือศาสนาอะไร/เคร่งหรือไม่/บรรยากาศทางบ้านเกี่ยวกับศาสนาเป็นอย่างไร/ศาสนามีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิตของตนเองและบุคคลในบ้านอย่างไร

ทางร่างกาย

- คิดว่าตนเองรูปร่างหน้าตาเป็นอย่างไร/รู้สึกชอบไม่ชอบ/ภูมิใจไม่ภูมิใจเกี่ยวกับตนเองอย่างไร

- สมัยเด็ก และขณะนี้ความรู้สึกเปลี่ยนไปจากเดิมหรือไม่/เป็นอย่างไร

- คนอื่น ๆ รู้สึกเกี่ยวกับรูปร่างหน้าตาของท่านอย่างไร

- มีการเจ็บป่วยรุนแรง/การผ่าตัดอะไรบ้าง/มีอุบัติเหตุอะไรเกิดขึ้น

- ถ้ามี/จงบอกเกี่ยวกับเหตุการณ์เหล่านั้นเป็นอย่างไร

- มีโรคประจำตัวอะไรหรือไม่/ถ้ามีคืออะไร/ร้ายแรงแค่ไหน

- คิดว่าตนเองเป็นคนแข็งแรงหรืออ่อนแอ/เรารู้สึกถึงความอ่อนแอหรือแข็งแรงนี้อย่างไร/

เป็นอุปสรรคหรือไม่กับการเรียนหรือการวางแผนในอนาคตของเรา

ทางสังคม

- สมัยเด็ก ๆ มีเพื่อนมากหรือไม่/ส่วนมากเป็นเพศเดียวกันหรือตรงข้าม
- การเลือกเพื่อนนั้น เลือกคบคนประเภทใด
- เวลาอยู่ในกลุ่มมีบทบาทเป็นอย่างไร เช่น หัวหน้า, ลูกน้อง ฯลฯ
- สมัยวัยรุ่นบทบาทเปลี่ยนไปหรือไม่จากสมัยเด็ก ๆ เมื่อเวลาอยู่กับเพื่อน
- ปัจจุบันเวลาจะคบกับเพื่อนมักเลือกคบเพื่อนชนิดเดียวกันสมัยเด็กหรือไม่
- อะไรเป็นสิ่งสำคัญในการคบเพื่อนของท่าน
- ความรู้สึกเกี่ยวกับการสร้างมิตรภาพเป็นอย่างไร

เมื่อเราได้สัมภาษณ์ เรื่องหรือภูมิหลังทางครอบครัวของเขาแล้ว นักแนะแนวควรจะเริ่มมองดูว่าผู้รับบริการมีวิธีการใช้ชีวิตอย่างไร (Life theme) วิธีชีวิตที่เขาใช้นี้จะมีผลต่อการมองและการแก้ปัญหาของเขาในทุกเรื่องต่อไป

ตัวอย่างการสัมภาษณ์ภูมิหลัง

ในเรื่องความสัมพันธ์

Co* : เธอรู้สึกตัวเองต่างกับพี่น้องคนอื่นมาก ๆ บ้างหรือไม่?

Cl* : กับน้องคนสุดท้ายที่เขาชอบเกาะพ่อแม่ ทำอะไรคนเดียวก็ไม่ได้ แล้วก็อ่อนแอโดนแดดโดนฝนหน่อยก็เจ็บ

Co : เธอคงไม่ชอบความอ่อนแอแล้ว เธอสนิทกับใครมากที่สุดที่สุดในระหว่างพี่น้องด้วยกันล่ะ?

Cl : พี่ไต้คะ เขาเป็นพี่ชายคนโต เขาเรียนเก่ง ช่วยเหลือหนูแล้วเขาก็ทำอะไรเองคนเดียวได้

Co : เธอและพี่ ๆ น้อง ๆ สนุกกันไหม เช่น ไปไหนด้วยกันทำอะไรด้วยกัน?

Cl : เราเป็นพี่น้องกันก็จริง แต่ไม่มีใครสนิทกันนัก เรามีกลุ่มเพื่อนของเรา แล้วก็ส่วนใหญ่ต่างคนต่างก็ไปสนุกกับกลุ่มของเรากัน พี่น้องก็ต่างคนต่างอยู่ เจอกันเวลาทานข้าวเย็น

Co : ก็ดูเป็นครอบครัวที่อยู่กันอย่างอิสระนะ แล้วการทะเลาะกันระหว่างพี่น้องล่ะมีบ้างไหม?

การวิเคราะห์

ไม่ชอบคนอ่อนแอเพราะบาง

ชอบคนเก่ง และเป็นตัวของตัวเอง,อิสระ

มีความสัมพันธ์ในรูปต่างคนต่างอยู่ ความใกล้ชิดไม่ใช่สิ่งสำคัญในครอบครัว

CI : ก็มีนิดหน่อย ถ้ามีก็จะเป็นระหว่างหนูกับน้องสาวคนเล็ก ชอบความยุติธรรม ชีวิตคือ
 หนูไม่ใคร่อยากยุ่งกับเขาหรอก เพราะถ้ามีเรื่องกัน พ่อแม่ การต่อสู้ไม่ชอบการเล่นพรรค
 มักเข้าข้างเขา ใคร ๆ ก็นึกว่าจะต้องคอยทูลถนอมยังกับ พวก
 เขาเป็นแก้วเจียรระนัย หนูว่ามันไม่ยุติธรรม ใครผิดก็ต้อง
 ว่ากันตามผิดชิตะถูกไหม?

จากตัวอย่างเพียงแค่ว่าคำสัมภาษณ์ ในเรื่องของความสัมพันธ์ระหว่างพี่น้อง เราคงพอจะ
 มองเห็นว่า CI มีวิถีชีวิตที่ชอบอิสระเป็นตัวของตัวเอง ไม่ชอบความอ่อนแอ หรือการต้องไปพึ่ง
 พาผู้อื่น ชอบเห็นความยุติธรรม และดูจะไม่ยอมก้มหัวให้กับใครง่าย ๆ

Co* คือ ผู้ให้บริการปรึกษา หรือนักแนะแนว

CI คือ ผู้รับบริการ หรือนักเรียน

1.2 งานที่ไฝฝืนในอนาคต

ความไฝฝืนถึงงานที่อยากทำของบุคคลในอนาคตก็เป็นสิ่งสำคัญมาก หลายคนใช้ชีวิตใน
 วัยโตให้เป็นไปตามความไฝฝืนของเขาในวัยเด็ก คำถามต่าง ๆ อาจได้แก่

- ลองพยายามอธิบายถึงลักษณะของ “งานในฝัน” หรือ “อาชีพในฝัน” ที่เคยนึกฝันว่า
 อยากเห็นภาพตนเองในอนาคต

- ลองพิจารณาถึงรายละเอียดว่าทำไมจึงชอบงานนั้น/อะไรในงานนั้น ๆ ที่ดึงดูดเป็นพิเศษ

- ลองพิจารณาถึงอุปสรรคที่ท่านคิดว่าอาจจะทำให้ไปไม่ถึงจุดหมายนั้น

- พยายามนึกถึงงานในฝันนี้ในแง่ว่าจะเกี่ยวข้องกับลักษณะใดของตัวเด็กบ้าง เช่น
 อยากเป็นครู เพราะมีนิสัยชอบรับใช้ผู้อื่น, ช่วยสังคม เป็นต้น

- จุดมุ่งหมายของการทำงานเป็นอย่างไร (ความต้องการเงินหรือชื่อเสียง ฯลฯ)

- ลักษณะของงานเป็นอย่างไร ทำคนเดียว, เป็นหมู่คณะ, ความรับผิดชอบสูง, ผู้นำ
 หรือผู้ตาม ฯลฯ

สภาพของงานเป็นอย่างไร (นอกสถานที่, ในสำนักงาน ฯลฯ)

1.3 ประสบการณ์ทำงาน

งานที่บุคคลเคยทำในอดีต มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการแนะแนวอาชีพ งานดังกล่าวอาจ
 เป็นงานอะไรก็ได้ เช่น ทำความสะอาดบ้าน เลี้ยงน้องไปจนกระทั่งถึงชายของหน้าร้าน อาจเป็น
 งานที่ได้ หรือไม่ได้รับเงินค่าตอบแทนก็ได้

ในการสัมภาษณ์ เราอาจมุ่งประเด็นต่อไปนี้คือ

- ให้อธิบายลักษณะ หรือธรรมชาติของงานนั้น ๆ (สัก 2 ชนิด)
- มีอะไรที่ชอบ/ไม่ชอบจากการทำงานเหล่านั้นบ้าง

ในขณะที่บุคคลเล่าประสบการณ์จากการทำงานให้ฟัง ขอให้นักแนะแนวพยายามค้นหาสิ่งที่บุคคลดูเหมือนจะชอบหรือไม่ชอบทำ ตั้งเป็นข้อสังเกตไว้ และเมื่อได้จังหวะก็อาจจะสรุปให้เขาได้เข้าใจเสียช่วงหนึ่งพยายามชี้ให้เห็นว่านั่นอาจจะเป็นวิถีชีวิต หรือลักษณะประจำตัวอย่างหนึ่งของเขา ความชอบหรือไม่ชอบในการทำงานในช่วงหลังของชีวิต อาจกำเนิดมาจากประสบการณ์ในอดีตของเขาก็เป็นได้ ตัวอย่างเช่น

ตัวอย่างการสัมภาษณ์จากประสบการณ์ทำงานในอดีต

	การวิเคราะห์
co	ไหนลองเล่าถึงงานครั้งสุดท้ายที่หนูทำถือว่าเป็นอย่างไร?
CI	เป็นแบบงานที่ต้องขาย พวก Sale นะคะ คือบริษัทที่หนูทำอยู่เขาขายพวกหนังสือแล้วเราก็ต้องทำหน้าที่หาสมาชิกให้ได้มากตามจำนวนที่เขาต้องการ ยิ่งหาสมาชิกได้มากก็ยิ่งดี
co	หนูชอบอะไรในงานนี้หรือไม่?
CI	มันก็เป็นงานที่พอทำให้หนูมีรายได้ดีกว่าอยู่เปล่า ๆ แต่อาจารย์คะหนูขายของไม่เป็นเลยคะ หนูไม่รู้จะพูดอย่างไรให้เขาซื้อ มีอยู่ครั้งหนึ่งหนูไปเจอคนที่เขาซื้อราคาถูพอเขาตวาดใส่หน้าหนู ๆ ร้องให้เลยคะ
co	นี่เป็นสาเหตุที่ทำให้คุณออกจากงานขายหนังสือนี้หรือเปล่า?
CI	คะนี่เป็นส่วนหนึ่ง คือหนูคิดว่าหนูต้องขายของให้ได้ เมื่อหนูขายไม่ได้หนูก็คงทำงานนี้ต่อไปลำบาก แล้วอีกอย่างหนึ่งมันต้องออกไปตะลอน ๆ หาลูกค้าไม่ได้อยู่กับที่เลยสักวัน หนูไม่ชอบ ไม่รู้ว่าแต่ละวันจะต้องเจออะไรบ้าง
Co	หนูบอกถึงแต่สิ่งที่หนูไม่ชอบในงานนี้แล้วมีสิ่งใดที่หนูชอบบ้างหรือไม่?

- CI : ในงานรู้สึกจะไม่มี แต่หนูชอบเพื่อนร่วมงานหนูค่ะ พวกเขาเป็นผู้ใหญ่กว่าหนูมาก คอยปลอบโยนให้กำลังใจหนูตลอดเวลา แม้กระทั่งหนูจะออกก็ช่วยกันเหนี่ยวรั้งหนูไว้ หนูซาบซึ้งในน้ำใจของพวกเขาจนทุกวันนี้ หนูคิดว่าถ้าไม่มีพวกเขาหนูคงทำงานนั้นไม่ถึง 6 เดือนแน่ ๆ
- Co : ดู ๆ ไปรู้สึกว่าการมีเพื่อนร่วมงานที่คอยช่วยเหลือทางด้านจิตใจสำคัญกับหนูมากสินะ
- CI : คงงั้นมังคะ หนูไม่ใคร่ชอบทำอะไรคนเดียวถ้ามีใครช่วยบอกช่วยคิดอะไรหนูรู้สึกอบอุ่นใจคะ
- Co : งานก่อนหน้าขายหนังสือนี่ละ หนูทำอะไรบ้างหรือไม่?
- CI : ที่ข้างบ้านเขามีร้านทำดอกไม้ประดิษฐ์ค่ะ คือเขาจะมีพวกเศษผ้าสีต่าง ๆ กันแล้วตัดเป็นรูปกลีบดอกไม้ แล้วเราก็นำมาจับเข้าดอกเขาทำส่งออกค่ะ แล้วหนูก็ไปรับจ้างเขาตอนเย็นหลังเลิกเรียน หนูชอบงานนี้คะมันสนุกดี
- Co : อะไรในงานนั้นที่ทำให้หนูรู้สึกสนุก?
- CI : คือพวกของ เขาก็มีให้หนูหมดแล้วหนูก็เพียงแค่ทำตามที่เขาบอกเอากลีบสีเดียวกันมาเย็บติดกันทำเหมือนกันทุกดอก วันหนึ่ง ๆ หนูทำได้ตั้งหลายสิบดอกแยะคะ
- Co : ส่วนใหญ่งานนี้หนูทำคนเดียวหรือต้องทำร่วมกับคนอื่น?
- CI : ทางร้านเขาก็จ้างคนงานหลายคนคะ ในส่วนที่หนูทำก็มีกัน 4-5 คน เราก็สนิทกันเหมือนกัน เขาแก่กว่าหนูทั้งนั้นแต่เขาก็ชอบหนู
- Co : ถ้าหนูชอบงานนี้ทำไมหนูจึงได้ออกมาเสียล่ะ?
- CI : คือบางครั้งมันต้องกลับค่า คุณแม่หนูเป็นห่วง ก็เลยให้ออกค่ะ หนูก็เลยตามใจคุณแม่

การวิเคราะห์

ต้องการกำลังใจจากผู้อื่นในการทำงาน (หรืออาจจะในด้านอื่น ๆ ของชีวิตด้วยก็ได้)

ขาดความมั่นใจที่จะทำงานชนิดที่ต้องการตัดสินใจตามลำพัง

อาจมีความสุขในการทำงานประเภทที่ต้องรับคำสั่งหรือที่ทำงานประจำ

ย้ำในจุดเดิม คือชอบงานที่ทำเป็นประจำ เหมือนเดิม ไม่ต้องการการตัดสินใจ หรือการเสี่ยง

อีกครั้งเราจะพบว่าถ้า CI นั้นชอบอยู่ในหมู่ของ “ผู้ใหญ่” ที่ให้ความสนใจดูแลแก่เธอ

ผู้ใหญ่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของเธอ

Co : ฟังดูคล้ายกับหนูจะเชื่อฟังคุณแม่มาก คุณแม่บอกอะไรอีกบ้างไหมในการทำงาน? CI : ค่ะคุณแม่ห่วงหนูมาก แม่มักจะตัดสินใจให้หนูหมด แม่บอกหนูควรทำงานมีรายได้ประจำอย่าไปทำอะไรที่มันต้องเสี่ยงแต่ช่วงนี้งานมันไม่มี หนูก็เลยต้องลองสมัครไปเรื่อย ๆ ได้อะไรก็เอาไว้ก่อนค่ะ	เชื่อฟังคำพูดและความคิดของมารดา

จากตัวอย่าง คำสัมภาษณ์ทางอาชีพที่ได้นำมาเสนอ เราจะมองเห็นภาพของ CI ที่ชัดเจนพอสมควรว่า เธอมีวิถีชีวิต และความเชื่อในการแก้ไขปัญหาชีวิตอย่างไร

CI ในกรณีนี้เป็นตัวอย่างของเด็กผู้หญิงที่ถูกเลี้ยงมาโดยมิได้ถูกฝึกให้ตัดสินใจเอง เธอมองตัวเองอย่างไรไม่มีใครมีความเชื่อมั่นนัก งานที่เธอจะทำได้อย่างมีความสุขพอสมควร ก็มักจะเป็นงานที่ไม่ต้องการความแปลกใหม่ ควรเป็นงานที่มีเงินเดือนประจำ การสอนงานโดยมีเพื่อนร่วมงานคอยประคับประคองดูจะเป็นสิ่งสำคัญต่อชีวิตเธอ นอกจากนี้เธอยังไม่ชอบงานที่ต้องออกไปแสดงความสามารถ หรือหว่านล้อมผู้อื่น เพราะเธอมองตัวเองว่าขาดทักษะในการใช้คำพูด

ในการสัมภาษณ์ แต่ละช่วงนั้น Co อาจจะตั้งเป็นข้อสังเกตไว้ดังที่ผู้เขียนได้ทำไว้ในช่องด้านความขวามือ ข้อสังเกตเหล่านี้เราจะนำมาผสมผสานกับการสัมภาษณ์ในช่วงอื่น เพื่อทำให้เกิดความเข้าใจในสาเหตุแห่งปัญหา และทำให้เราสามารถมองภาพพจน์ Co ได้สมบูรณ์มากขึ้น

1.4 ประสบการณ์ทางการศึกษา

เรื่องการศึกษาก็เป็นอีกส่วนที่สำคัญในการสัมภาษณ์ทางอาชีพมีบ่อยครั้งที่วิชาชีพที่บุคคลเลือกหรือไม่เลือก อาจเนื่องมาจากประสบการณ์ทางการศึกษาของเขาก็ได้

คำถามที่นักแนะแนวอาจจะใช้ถามได้มีดังนี้

- เป็นนักเรียนระดับใด (ดี, ปานกลาง, พอใช้, ไม่ดี)
- ระดับการเรียนการสอนเสมอต้นเสมอปลายแค่ไหนจากเด็กถึงปัจจุบัน
- ชอบวิชาอะไรเป็นพิเศษ/ทำไมจึงเป็นเช่นนั้น
- ไม่ชอบวิชาอะไรมาก ๆ บ้าง/ทำไมจึงไม่ชอบ
- มักได้คะแนนดีในวิชาประเภทใด/ไม่ตีวิชาประเภทใด
- จงเล่าประวัติการเรียนคร่าว ๆ ตั้งแต่สมัยเด็ก
- ขณะนี้มองตัวเองรู้สึกว่าจะเก่งหรือสามารถในทางใดเป็นพิเศษบ้างไหม

- เข้ากับเพื่อน ๆ ในโรงเรียนหรือเพื่อนในที่ทำงานด้วยได้ดีแค่ไหน

- ความรู้สึกที่มีต่อครูและโรงเรียนเป็นอย่างไร

และในช่วงนี้ก็เช่นเดียวกับช่วงอื่น ๆ ขอให้นักแนะแนวพยายามมองหารูปแบบวิถีชีวิต (Pattern of Life Style) ของเด็ก เช่นเดียวกับที่ทำในช่วงของการค้นหาจากประสบการณ์ทางการทำงานของเขา

ส่วนใหญ่แล้ว เราจะมองเห็นรูปแบบที่คล้ายคลึงกันมากที่สุดของประสบการณ์ทำงาน และประสบการณ์ทางการเรียนสมมติว่าในช่วงของประสบการณ์ทำงาน เด็กชอบทำงานที่ติดอยู่กับระเบียบหรือที่มีกฎเกณฑ์ตายตัว เราก็อาจจะพบว่าวิชาที่เด็กชอบหรือเรียนได้ดีอาจจะเป็นวิชาที่ต้องทำตามกฎด้วย เช่น วิชาภาษา จำพวกไวยากรณ์ที่มีกฎการใช้ภาษาที่แน่นอนชัดเจน เช่นเดียวกัน

รูปแบบของวิถีชีวิต แต่ละช่วงจะทำให้ให้นักแนะแนวได้เข้าใจเด็กมากขึ้น และสามารถแนะแนวให้แก่เด็กได้อย่างตรงเป้าตามความต้องการของเด็กอย่างดี

เมื่อได้เข้าใจในตัวผู้รับบริการแล้ว ก็ควรจะมีการสะท้อนภาพของความเข้าใจนั้นกลับไปสู่ผู้รับบริการ เพื่อให้เกิดการตระหนักในพฤติกรรมของเขาดีขึ้น

1.5 ด้านสันทนการ

โดยทั่ว ๆ ไปแล้วมนุษย์ทุกคน มักใช้เวลาว่างทำในสิ่งที่ตัวเองชอบและสนใจ การสำรวจการใช้เวลาว่างของเด็กจะช่วยให้เราเข้าใจเด็กได้ชัดเจนมากขึ้น คำถามที่นักแนะแนวอาจถามเด็กมี อาทิ

- ทำอะไรกับเวลาว่างที่มีอยู่

- กิจกรรมอะไรที่ทำมากที่สุดเวลาว่าง

- ทำคนเดียว หรือ ต้องทำเป็นกลุ่ม

สิ่งสำคัญที่อยากจะขอเน้นในช่วงนี้ก็คือ นักแนะแนวจะต้องพยายามตระหนักว่าสิ่งที่เด็กอยากทำในเวลาว่างนี้ตรงกับลักษณะวิถีชีวิตที่เราได้มองเห็นผ่านมาแล้วในช่วงต้น ๆ อย่างไร หรือไม่ ตามปกติแล้วสิ่งที่ค้นพบในช่วงนี้ น่าจะเป็นสิ่งที่จะช่วยสนับสนุนเรื่องที่เราได้สังเกตไว้แล้วในช่วงต้นนั่นเอง ตัวอย่างเช่น เด็กที่ชอบทำงานอิสระ อาจใช้เวลาว่างไปนั่งอ่านเขียน ทำอะไรแปลก ๆ ใหม่ ๆ ของตนเองออกมาคนเดียวก็ได้

นอกจากนี้ การสัมภาษณ์ในช่วงนี้นักแนะแนวอาจจะใช้เป็นโอกาสที่จะสำรวจความสัมพันธ์ด้านอื่น ๆ อีก 2 ด้านของเด็กก็ได้ คือด้านการมีความสัมพันธ์กับผู้อื่น และด้านความรักจะทำให้เรามองเห็นภาพเด็กชัดเจนยิ่งขึ้นทุกที

การถามบุคคลว่า เขาชอบทำกิจกรรมพิเศษคนเดียว หรือทำร่วมกับผู้อื่น นอกจากจะเป็น การสำรวจเรื่องความสัมพันธ์ทางสังคมของเขาแล้ว ยังเป็นการถามที่ไม่ก่อให้เกิดปฏิกิริยาต่อต้าน อีกด้วย

อย่างไรก็ตาม ถ้าผู้รับบริการเป็นผู้ใหญ่ และเขาเกิดความรู้สึกว่าเราเข้าไปละลาบละล้วง ถามถึงเรื่องส่วนตัวของเขา เราก็อาจจะอธิบายให้เขาได้เข้าใจว่า จุดมุ่งหมายของการถามมิใช่เป็น การล้วงความลับ แต่เป็นความพยายามที่จะเข้าใจกับวิถีชีวิตของเขา เพื่อเราจะได้แนะนำอย่าง มีประสิทธิภาพและมุ่งที่จะช่วยเหลือให้เขามีการตัดสินใจที่ดีที่สุดสำหรับชีวิตของเขาเท่านั้น

ตัวอย่างคำสัมภาษณ์ทางด้านสันตนาการ

	การวิเคราะห์
co : ตอนเย็นหลังเลิกเรียนแล้วคุณทำอะไรกับเวลาว่างบ้าง?	
CI : ผมมักจะไปขลุกอยู่ที่บ้านข้าง ๆ เขาเป็นพวกที่ชอบเล่น ดนตรี แต่มันก็ยังเป็นแบบสมัครเล่น ยังไม่ได้เป็นวงจริง ๆ ผมจะเอากีตาร์ของผมไปพร้อมกับพวกเขาด้วย แทบทุกเย็น ครับ	สนใจในดนตรีอย่างลึกซึ้ง
co : ลองบอกอย่างคร่าว ๆ ซิว่า คุณใช้เวลาอยู่กับดนตรีประ- มาณวันละกี่ชั่วโมง?	
CI : ก็ส่วนใหญ่เวลาทำงานบ้านเสร็จ ผมก็แวบไปแทบทุกวัน บางทีก็ 2-3 ชม. แต่ถ้าเป็นวันหยุดก็จะไปอยู่นานกว่า กว่านั้นครับ	ผูกมัดตนเองกับดนตรีและใช้ เวลาส่วนใหญ่อยู่กับความ สนใจในดนตรี
co : หมายความว่าจิตใจคุณมุ่งไปที่ดนตรีมากกว่าอย่างอื่นใช่ ไหม?	
CI : ครับ ผมบอกไม่ถูกว่าทำไมชีวิตจิตใจผมจึงชอบมันมาก อย่างนี้ ทั้ง ๆ ที่ที่บ้านผมก็ไม่มีใครเขาชอบสักคน	
co : คุณหมายความว่า คุณทำไปโดยที่บ้านไม่สนับสนุนหรือ เปล่า?	
CI : เขาไม่ได้คัดค้าน แต่เขาก็ไม่สนับสนุนเขาอยากให้ผม เรียนอะไรที่มันจะประกอบอาชีพที่มั่นคง มากกว่าเป็น	CI เชื่อมั่นใจสิ่งที่ตนเองเลือก การไม่ได้รับการสนับสนุน

นักดนตรี แต่ผมไม่แคร์หรือครับ ผมคิดว่าสักวันเขา คงเห็นว่ามันเป็นวิชาชีพที่มีเกียรติเหมือนวิชาชีพอื่น ๆ

Co : คุณคิดว่าจะยึดมั่นเป็นอาชีพถาวรต่อไปได้ ถึงแม้ว่าทาง บ้านจะไม่ใคร่เห็นด้วยนัก?

CI : ความจริงผมเองก็ไม่อยากทำอะไรขัดใจกับทางบ้าน แต่ ผมคิดว่าถ้าผมจะพิสูจน์ให้เขาเห็นว่าผมมีความสามารถ ทางนี้เขาคงไม่ขัดข้องแน่

Co : คุณจะพิสูจน์อย่างไร?

CI : คือ ผมคิดว่าวันหลังถ้าเขามีจัดพวกคอนเสิร์ตดนตรี ผม จะลองชวนแม่ผมไปฟัง ถ้าแม่ผมเห็นด้วยก็คงช่วยพูด กับพ่อไม่ยากนัก

co : ดูคุณรู้สึกว่าจะโน้มน้าวจิตใจคุณแม่ได้?

CI : ผมรักแม่มากและแม่ก็รักผม แม่เคยขัดเวลาผมต้องการ อะไร บางทีถ้าผมมีปัญหาไปหาแม่ ๆ จะช่วยแก้ไขให้เสมอ

co : ก็หมายความว่าแม่กับคุณนั้นสนิทกันดีคุณมักจะไปหาท่าน เวลามีปัญหา แล้วกับเพื่อนคนอื่น ๆ ละคุณไปหาเขา บ้างไหม?

CI : ผมไม่ใคร่สนิทกับใครหรือครับ เคยสนิทกับเพื่อนสมัย เด็ก ๆ อยู่ 2 คนพอตอนโตห่างกันเลยก็เลยไปสนิทกับ ใครอีก

การวิเคราะห์

เต็มที่ได้จากครอบครัวดูจะไม่ เป็นอุปสรรคต่อความสนใจ ทางด้านนี้ของเขา

CI มีความเชื่อว่าเขาจะสามารถ ประนีประนอมกับทางบ้านได้

CI มีความสัมพันธ์ที่ดีกับ มารดา และใช้มารดาเป็น ตัวกลางระหว่างตัวเขาและ บิดา

แม่คือ “เกราะคุ้มกันภัย” ของ CI เป็นบุคคลที่ CI จะ วิ่งกลับไปหาได้เสมอ

มีเพื่อนอยากดูจะไม่ใคร่ไว้ วางใจคนง่าย ๆ คนที่จะสนิท ได้คงต้องใช้เวลานาน อาจ ไม่ใคร่ชอบเริ่มต้นสร้างความ สัมพันธ์ก่อน ถ้าจะมีเพื่อน ๆ ก็จะต้องเป็นฝ่ายสร้างความ สัมพันธ์กับเขาก่อน

Co : แล้วเพื่อนที่เล่นดนตรีจะสนิทกับเขาไหม?

CI : ก็รู้จักกันคุยกันเวลาเล่นดนตรีเท่านั้นครับแต่ไม่ได้สนิท
อะไรกันเป็นพิเศษ เราใช้เวลาส่วนใหญ่ซ้อมเพลงกัน
เท่านั้น

ให้ความสำคัญต่องานมาก
กว่ามิตรภาพ

จากตัวอย่างคำสัมภาษณ์ดังกล่าวเราพอจะมองเห็นว่าลักษณะการใช้เวลาว่างของ CI เกี่ยว
ข้องผูกพันกับความสนใจของเขาเป็นอย่างมาก การสำรวจในด้านสันตนาการยังทำให้เราได้รู้ลักษณะ
การสังคม การคบเพื่อนของเขาอีกด้วย ในตัวอย่างนี้ CI เป็นบุคคลยึดความสนใจในการเล่นดนตรี
และผูกพันกับสิ่งนี้อย่างลึกซึ้ง นอกจากนี้ยังยึดมารดาเป็นหลัก มารดาในกรณีนี้เป็นทั้งสิ่งป้องกัน
ภัย ที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจ และเป็นบุคคลที่สำคัญที่สุดในชีวิตของเขา วิธีชีวิตในด้านความสัมพันธ์
กับบุคคลอื่นดูจะไม่เป็นสิ่งที่เขาแสวงหา หรือต้องการนัก นอกจากนี้ความไม่ใคร่ไวใจใคร่ง่าย ๆ
อาจทำให้เขาแลเป็นคนคบยากในสายตาของคนทั่วไป และเขาจะไม่เริ่มต้นความสัมพันธ์กับผู้อื่น
ก่อนนอกเสียจากมันจะมีความเกี่ยวข้องกับงานที่เขาทำอยู่เท่านั้น

สิ่งที่ได้จากการสัมภาษณ์ในช่วงสันตนาการนี้ เป็นประโยชน์อย่างยิ่งกับการช่วยพิจารณา
ทางเลือกของอาชีพเขาในอนาคต

2. การใช้ชีวิตในวันปกติธรรมดา (Typical day)

การได้เรียนรู้ถึงการใช้ชีวิตในวันปกติธรรมดา ๆ ของบุคคลจะช่วยทำให้เราได้ “รู้จัก”
เขาดีขึ้นอย่างไม่น่าเชื่อ การสำรวจในส่วนนี้จะช่วยทำให้นักแนะแนวได้ทราบว่ามี ผู้รับบริการ
จัดระบบชีวิตเขาอย่างไร

อะไรที่สำคัญสำหรับชีวิตเขาบ้าง

วิธีทำก็คือ ให้บุคคลได้กล่าวถึงการใช้ชีวิตในวันปกติธรรมดาของเขาอย่างละเอียดทุก
ขั้นตอน

สิ่งที่เราควรจะแสวงหาจากการเล่าของเขาก็คือ

- ดูว่าเขาเป็นคนชอบอิสระ หรือมีชีวิตที่พึ่งพาผู้อื่น เช่นตนเอง หรือต้องให้คนมาปลูก
- เขามักจะไปไหนทำอะไรด้วยตัวเอง หรือจะต้องชวนให้ใครไปกับเขาด้วย
- เขาวางแผนชีวิตในแต่ละวันอย่างมีระบบ หรือไม่เคยมีแผนอะไรเลย
- ชอบทำอะไรอย่างที่เคยทำ หรือชอบทำแต่สิ่งแปลก ๆ ใหม่

สิ่งที่ได้จากการสัมภาษณ์ในเรื่องการใช้ชีวิตประจำวันนี้สำคัญอย่างยิ่งต่อการเข้าใจแบบ
แผนชีวิต หรือ Life Style ของผู้รับบริการ การเข้าใจการใช้ชีวิตในส่วนนี้ของเขาจะช่วยทำให้เรา

เข้าถึงปัญหาที่เขาประสบอยู่ และถ้าเราสังเกตเห็นที่ดีก็จะพบว่ารูปแบบที่เราเจอมักจะเกิดซ้ำซาก และมักจะก่อปัญหาให้เขาในด้านอื่น ๆ ด้วยเสมอ

หลังจากที่ได้เข้าใจรูปแบบการใช้ชีวิตของเขาแล้ว นักแนะแนวก็จำเป็นต้องบอกให้เขาทราบ เพื่อความกระจ่างในตัวของเขาเอง และเป็นการให้เขาได้พิจารณาและตระหนักว่าการใช้ชีวิตของเขาอาจก่อปัญหาอย่างไรให้กับเขาอีกด้วย

ตัวอย่างการสัมภาษณ์การใช้ชีวิตในวันปกติธรรมดา

Co : อยากให้หนูลองเล่าเกี่ยวกับสิ่งที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันของหนูตั้งแต่ตื่นนอนจนเข้านอนให้ละเอียดสักนิดได้ไหมจ๊ะ

Cl : จะเอาวันธรรมดาหรือวันหยุดละคะ?

Co : จะวันอะไรก็ได้ที่หนูคิดว่าหนูทำสิ่งนั้นเป็นประจำนะ เริ่มตั้งแต่ตื่นนอนเลย มีใครปลุกหรือหนูตื่นเอง?

Cl : หนูตื่นเองทุกวันค่ะ ถ้าเป็นวันธรรมดาก็เข้าห้องนอนวันหยุดก็สายหน่อย พอตื่นแล้วหนูก็ไปเข้าห้องน้ำ อาบน้ำ ชักผ้า และก็ลงไปข้างล่างรีดเสื้อผ้าที่จะใส่ไปวันนั้น พอแต่งตัวเสร็จหนูก็จะไปในครัวดูว่ามีอะไรพอจะทานได้บ้างไหม ตามปกติที่บ้านหนูตื่นไม่พร้อมกันคุณพ่อแม่จะตื่นก่อนเพราะท่านไปทำงานกันเช้า แม่มักจะแบ่งของใส่ตู้ไว้เผื่อให้หนูทานเสมอทุกวันตอนเช้า

co หนูไม่ต้องทำกับข้าวทานเองงั้นใช่ไหม?

Cl ค่ะ หนูทำอาหารไม่มีใครเป็น แม่หนูทำครัวเก่ง แต่ลูกสาวไม่เอาไหน (หัวเราะ)

co หลังจากทานอาหารเช้าแล้วละ มีอะไรเกิดขึ้น?

Cl หนูก็จะไปขึ้นรถเมล์หน้าบ้านมาเรียน

co หนูขึ้นรถเมล์มาลำพังหรือ?

Cl ค่ะ แถวบ้านหนูไม่มีใครเรียนที่นี่

การวิเคราะห์

รับผิดชอบกันตัวเองดีจัดการกับตัวเองอย่างมีระบบ

แต่ชอบพึ่งพามารดา

การวิเคราะห์

- co : หมายความว่า ถ้ามีคนแถวบ้านมาเรียนที่นี่ หนูคงมากับ
เขานั่นหรือ?
- cl : ค่ะ หนูคิดว่าถ้ามาด้วยกันหลาย ๆ คนก็สนุกดี เราจะได้
คุยกัน ไม่งั้นหนูเหงาบางทีนะค่ะ เผลอนั่งหลับ เลยไปตั้ง
2 - 3 ป้าย
- co : เมื่อถึงโรงเรียนล่ะเป็นอย่างไร?
- cl : หนูก็จะตรงไปหากกลุ่มเพื่อนของหนูก่อน คุยกันจนถึงเวลา
เข้าเรียน กลุ่มของหนูเป็นกลุ่มที่ชอบอะไรเหมือนกัน
ทำอะไรเหมือนกัน ถูกคอกันมากค่ะ
- co : ส่วนมากหนูคุยกันเรื่องอะไรล่ะ?
- cl : ก็เรื่องของพวกวัยรุ่นทั้งหลายนะค่ะ บางทีก็เรื่องดารา
เรื่องละครทีวี ทายกันว่ามီးอะไรเกิดขึ้นกับนางเอก พระ-
เอก แล้วก็เรื่องเพลงฮิต หรือใครไปดูคอนเสิร์ตมาก็มา
เล่าให้กันฟัง
- co : ตอนเลิกเรียนล่ะทำอะไร?
- cl : พอหนูกลับบ้าน ก็มักจะมีเพื่อนในกลุ่มโทรศัพท์มาคุย
กับหนูก็คุยไปเรื่อย ๆ พอคุณพ่อคุณแม่กลับ หนูก็อาบน้ำ
ทำการบ้าน ทานอาหารค่ำ แล้วดูทีวีค่ะ
- cl : รู้สึกว่าการคุยกับเพื่อนนี้เป็นสิ่งที่สำคัญกับหนูใช่ไหม?
- cl : ค่ะ หนูคุยไปได้เรื่อย ๆ บางทีเราคุยกันเกือบ 2 ชั่วโมง
บางครั้งก็โดนคุณแม่พ่อดู แต่หนูก็ไม่ทราบจะบอกเพื่อนเขา
อย่างไร เขาเป็นฝ่ายโทรมาหาเรา
- co : หนูเข้านอนดึกไหม?
- cl : ตามปกติถ้าละคอนจบเมื่อไร หนูก็เข้านอนค่ะ ก็คงประ-
มาณ 4 ทุ่มกว่าหน่อย
- co : หนูดูละคอนประเภทไหน?
- cl : ทุกเรื่องเลยค่ะที่เขาแสดงทางทีวี บางทีเวลาพระเอก
นางเอกเข้าใจผิดกัน หนูก็เอาใจช่วยว่าเมื่อไรเขาจะคืนดี
กันบางทีมันก็เรื่องโง่ ๆ นิดเดียวเข้าใจผิดกันอยู่นั่นแหละ
หนูละก็ไม่ไหนแทนจริงๆ

ชอบสังคมและความสนุก
สนานอยากหาคนมาช่วยรับ
ชอบกับหน้าที่ของตนเอง

เพื่อน ๆ และสังคมมีความ
สำคัญต่อชีวิตของ CI มาก

สนใจร่วมกันในเรื่องของการ
บันเทิงเริงรมย์ต่าง ๆ

สังคมเพื่อนเข้ามาเป็นส่วน
หนึ่งของชีวิตในบ้านของ CI

ไม่กล้าขัดใจเพื่อน

มีความคิดและความรู้สึกอ่อน
ไหวง่าย และจะหวั่นไหว
ไปกับสิ่งแวดล้อมเสมอ

จากตัวอย่างที่เด็กหญิงผู้นี้ได้เล่าให้ฟังในการสัมภาษณ์การใช้ชีวิตในวันปกติธรรมดาของเธอ เราพอจะมองเห็นว่าเธอมีระบบการใช้ชีวิตที่คล้ายคลึงกันแทบจะทุกด้าน มีบางส่วนที่เป็นอิสระส่วนตัว เธอสามารถรับผิดชอบเกี่ยวกับตัวเองได้บ้าง แต่ถ้ามีใครมาช่วยแบ่งเบาไปเธอก็จะพอใจมากขึ้น แบบแผนหรือวิถีชีวิตของเธอยังขึ้นอยู่กับกลุ่มเพื่อน การสังสรรค์ทางสังคมเข้ามามีบทบาทอย่างมากในชีวิตของเธอ ซึ่งอาจจะก่อปัญหาในอนาคตได้ถ้าเธอไม่แบ่งเวลาให้มีประสิทธิภาพให้มากขึ้น นอกจากนี้เธอยังอยู่ในโลกของความเพ้อฝันวันไหน และคล้อยตามสิ่งแวดล้อมอย่างง่ายอีกด้วย และเช่นเดียวกับการสัมภาษณ์ในเรื่องอื่น ๆ นักแนะแนวจะต้องคอยสังเกตว่าสิ่งที่เราได้ค้นพบในแต่ละช่วงมีความคล้ายคลึง หรือเป็นรูปแบบเดียวกันกับส่วนอื่น ๆ ของเขาที่เราได้สัมภาษณ์ไปแล้วอย่างไร เพื่อจะได้เห็นภาพที่ชัดเจนยิ่งขึ้นของบุคคล

3. จุดเด่น - อุปสรรค (Strengths and Weaknesses)

ในเรื่องของจุดเด่น และ จุดด้อย หรืออุปสรรคนี้ หมายความว่าสิ่งที่นักแนะแนวให้บุคคลลองประเมินตัวเองว่า เขามีจุดเด่น จุดด้อยอะไรในตัวเองบ้างสัก 3 ลักษณะ

การถามถึงจุดเด่นจุดด้อย จะช่วยให้เราได้รู้ถึงปัญหาที่ผู้รับบริการเผชิญอยู่ รวมทั้งจุดเด่นที่เขาอาจจะช่วยอะไรกับปัญหาที่เขาประสบอยู่ได้

จากประสบการณ์ของผู้เขียนที่เคยทำในเรื่องนี้ มักพบว่าเด็กนักเรียนของเราส่วนใหญ่ขาดความเข้าใจในตนเอง และเมื่อให้อะไรถึงจุดเด่น จุดด้อยก็จะตอบไม่ได้ โดยเฉพาะจุดเด่น หลายคนบอกว่าไม่คิดว่าตนเองมีอะไรเก่ง

วิธีหนึ่งที่นักแนะแนวจะช่วยเหลือเด็กได้ถ้ามีปัญหาในการบอกจุดเด่นก็คือ ลองให้เขาดูคุณลักษณะของจุดเด่น(แบบทดสอบง่าย ๆ ที่ผู้เขียนเคยทำให้กับสมาคมแนะแนว) ลองให้เขาอ่านดูและกาข้อที่เขาคิดว่าเขามี ส่วนอีกวิธีหนึ่งก็คือ ให้เขาลองคิดว่าในตัวเขาเคยทำสิ่งที่ภาคภูมิใจอะไร หรือเคยทำอะไรสำเร็จบ้างในชีวิต ขอให้เป็นงานที่เขาทำเอง เช่น ทำการฝีมือได้ที่ 1 หรือเคยวิ่งชนะในกีฬาของโรงเรียน เป็นต้น และให้เราถามต่อไปว่าเขาได้ใช้ทักษะอะไรในการทำกิจกรรมนั้น ๆ เช่น เขาอาจจะบอกว่าในการทำการฝีมือนั้น เขาต้องมีความอดทนพยายาม ความละเอียด ความคิดที่จะสร้างแบบขึ้นมาใช้เย็บปัก ดังนั้นจะเห็นได้ว่าจุดเด่นของเขาคือความอดทน ความละเอียด และความคิดสร้างสรรค์ เป็นต้น

เมื่อบุคคลได้รู้ว่าจุดเด่นของเขาคืออะไรแล้ว สิ่งที่นักแนะแนวต้องทำในขั้นต่อไปก็คือ สรรวจให้ลึกลงไปว่าจุดเด่นเหล่านี้มีส่วนเข้ามาเกี่ยวข้องกับบุคลิกของเขาอย่างไร

สมมุติว่าเป็นเรื่องของการทำการฝีมือได้รางวัล และเขาได้รู้ว่าจุดเด่นของเขาคือความอดทน ก็ให้ถามต่อไปว่า ความอดทนนี้มีผลอย่างไรกับชีวิตเขาหรือไม่? คำถามเหล่านี้จะช่วยให้เขาได้

คิดเกี่ยวกับตัวเอง เช่นทำให้เขารู้ว่า เขาเป็นคนไม่ยอมแพ้อะไรง่าย ๆ และก้าวมาถึงขั้นนี้ของชีวิตได้ก็เพราะเขามีจุดเด่นอันนี้เอง ในขณะที่เพื่อนคนอื่น ๆ อาจจะท้อถอยหมดกำลังใจไปเสียนานแล้วก็ได้

ข้อมูลเหล่านี้ล้วนมีประโยชน์อย่างยิ่งในการเลือกอาชีพในอนาคต นักแนะแนวอาจเสนออาชีพที่ตรงกับบุคลิกของเขาให้ได้มากยิ่งขึ้น ถ้าเรารู้ข้อมูลเรื่องนี้จากตัวเขา

ในเรื่องของจุดด้อย หรือสิ่งที่เป็อุปสรรค ก็ใช้วิธีการคล้ายคลึงกัน แทนที่เราจะถามถึงเรื่องที่เขาประสบความสำเร็จ เราอาจจะถามเรื่องที่เขา รู้สึกว่าไม่ประสบความสำเร็จหรือทำแล้วล้มเหลวบ้างก็ได้ ส่วนใหญ่บุคคลมักจะนึกถึงเรื่องที่เขาทำแล้วล้มเหลวได้มากเสียยิ่งกว่าเรื่องที่เขาประสบความสำเร็จเสียอีก

เมื่อได้ทั้งจุดเด่น และจุดด้อยแล้ว นักแนะแนวจะต้องนำคุณลักษณะทั้งบวก และ ลบของบุคคลมาพิจารณาร่วมกัน และช่วยดูว่าจะนำจุดเด่นเข้ามาสมานจุดด้อยได้อย่างไร กล่าวง่าย ๆ ก็คือ ให้นำบุคคลเริ่มศึกษาในแง่ของความสามารถ ทักษะ ฯลฯ ของเขาว่ามันอาจมาลบล้างจุดด้อยบางอย่างได้ และไม่จำเป็นต้องมานั่งใช้ชีวิตสังสารตัวเอง หรือคิดแต่ว่าตนเองมีปมด้อยอะไรบ้างเท่านั้น

ตัวอย่างการสัมภาษณ์เรื่องจุดเด่น - จุดด้อย

- Co : ลองนึกคิดว่าตัวคุณมีจุดอะไรบ้าง?
พูดง่าย ๆ คุณรู้สึกว่าคุณเก่งหรือมีความสามารถทางด้านใดบ้าง?
- CI : นึกไม่ออกว่าตัวเองเก่งอะไรเลยครับ
- Co : อาจเป็นลักษณะต่าง ๆ เช่น เป็นคนละเอียดรอบคอบ หรือพูดเก่ง เขียนเก่ง หรือ มีความเชื่อมั่น ก็ได้ หรือ ไม่ก็ลองนึกว่าคุณเคยทำอะไรแล้วประสบความสำเร็จที่คุณภูมิใจบ้างในอดีต
- CI : มีอยู่ครั้งหนึ่งผมภูมิใจมาก คือผมชอบแก้ข้อสอบวิทยุ นะครับ ผมทำไม่เป็นจริง ๆ หรอกแค่นิด ๆ หน่อย ๆ ผมพอจะแก้ได้ มีอยู่วันหนึ่งผมเอาวิทยุของพี่สาวมาดูว่า มันมีอะไรเสีย ดูไปดูมาผมก็จัดการถอดออกเป็นชิ้น ๆ

การวิเคราะห์

- เลยครับ พอถอดออกมาหมดก็ตกใจว่าจะเอากลับเข้าไป
อย่างเดิมไม่ได้ แต่ปรากฏว่าผมสามารถประกอบใหม่ได้
สำเร็จ นี่แหละครับที่ผมภูมิใจมาก
- CO : จากเรื่องที่คุณเล่าคุณพอจะมองออกไหมว่าคุณมีความ
สามารถอะไรบ้าง?
- CI : คงเป็นความสามารถทางช่าง พวกแก้ไข ซ่อมแซมจัด
เป็นรูปร่าง ประกอบชิ้นส่วนไซ้ใหม่ครับ
- CO : ถูกต้อง นอกจากนี้ก็ดูเหมือนคุณจะมีความสามารถในการ
จดจำรายละเอียด มองเห็นความสัมพันธ์ของวัตถุได้อย่าง
แม่นยำอีกด้วยนะ คุณมองเห็นความสามารถของคุณด้าน
นี้ในเรื่องอื่น ๆ อีกบ้างไหม?
- CI : ครับ พออาจารย์พูดอย่างนี้ทำให้ผมจำได้ เวลาเรามีพวก
การแสดงสินค้าพวก Home Show ผมเคยไปดูพวกชิ้น
ไซ้ของนะครับ และผมก็จำมาลองทำดูมันก็ออกมาคล้าย ๆ
เขาเหมือนกัน แต่มันก็เป็นแบบสมัครเล่นนะครับ
- CO : นับว่าความสามารถในด้านความจำ การประกอบชิ้นส่วน
ทางช่างนี้ คุณมีความเด่นพอดูทีเดียวนะ นอกจากจุด
เด่นแล้วคุณคิดว่าตัวเองมีลักษณะอะไรที่อาจเป็นจุดอ่อน
บ้างไหม?
- CI : ครับ ผมคิดว่าผมมีจุดอ่อนหลายอย่าง คือผมพูดไม่ใคร่
เก่ง โดยเฉพาะเวลาอยู่กับคนอื่น ผมมักจะนั่งเงียบอยู่
คนเดียว ไม่รู้จะพูดอะไร
- CO : คุณรู้สึกว่าคุณเป็นคนที่มีขาดทักษะทางสังคมบ้างไหม?
- CI : ครับ แล้วผมก็มักจะเป็นคนขี้เกรงใจคน ผมขัดใครไม่
เป็นทั้ง ๆ ที่บางทีไม่ยอมทำ ไม่อยากให้ก็ต้องทำไป
ทั้ง ๆ ที่ไม่ชอบ
- CO : คุณคิดว่าการเป็นคนพูดไม่เก่ง ขาดทักษะทางสังคม และ
ปฏิเสธคนไม่เป็นนี้มีผลต่อชีวิต และอาชีพที่คุณจะเลือก
อย่างไรไหม?
- CI เริ่มเข้าใจในจุดเด่นของ
ตนเอง
- Co พยายามให้ CI มองแบบ
แผนความสามารถของเขา
ในสถานการณ์อื่น ๆ ด้วย
- เริ่มมองเห็นรูปแบบ
ความสามารถของตนเองเรื่อง
อื่น ๆ
- รู้ว่าเขาเก่งทาง “วัตถุ” แต่
ไม่เก่งเรื่อง “คน”
- มองลักษณะของตนที่เป็น
ผลเสียอื่น ๆ
- Co จะยังไม่ค้นหาสาเหตุ แต่
จะดึงมาสู่เรื่องผลกระทบ
ต่ออาชีพที่เลือก

การวิเคราะห์

- CI : คือตอนนี้อาชีพที่ผมสนใจเลือกคืออาชีพช่างถ่ายภาพของหนังสือพิมพ์ครับ ผมชอบออกไปเก็บไปถ่ายรูปในเหตุการณ์ต่าง ๆ ถ้าผมทำอาชีพนี้จริง ๆ ผมก็อาจจะไม่ต้องใช้คำพูดมากนัก แต่ในเรื่องของการชี้แจงใจคนอาจมีผลทำให้ผมถูกเอาเปรียบหรือไม่ได้ทำในสิ่งที่ผมอยากทำก็ได้
- Co : คือคุณเห็นว่าจุดด้อยของคุณนี้อาจไม่มีผลทางตรงต่ออาชีพที่คุณเลือก แต่อาจมีผลกระทบทางอ้อมต่อตัวคุณและงานโดยทั่วไป
- CI : ครับ ผมคิดว่าผมคงจะต้องเริ่มหัดปฏิเสธคนให้เป็นบ้างแล้ว ไม่งั้นคงแย่
- Co : อืม การปกป้องสิทธิของตัวเองก็เป็นสิ่งจำเป็นนะไม่งั้นคุณคงถูกเขาให้ทำทุกอย่างหมดที่นี่ เราลองมาดู จุดเด่นของคุณคิดว่าใช้ประโยชน์ หรือเกี่ยวข้องอย่างไรกับงานอาชีพที่คุณเลือกบ้าง
- CI : ถ้าดูจากตอนแรกที่อาจารย์ได้สรุปว่าผมมีจุดเด่นทางช่างการประกอบชิ้นส่วน หรือตัดต่ออะไรพวกนี้ ผมว่าผมคงทำงานทางช่างถ่ายภาพนี้ได้ดีเพราะผมคงได้ใช้ความสามารถทางจิต ตัดต่อตกแต่งความจำในรายละเอียดพวกนี้ ซึ่งเป็นเรื่องจำเป็นในการเป็นช่างถ่ายภาพ
- CI : ดูเหมือนคุณโชคดีนะ ที่สามารถใช้จุดเด่นของตัวเองในงานอาชีพที่คุณสนใจ ส่วนจุดด้อยแม้จะไม่เกี่ยวข้องโดยตรงนักแต่ก็นับว่าเป็นสิ่งที่ควรจะต้องแก้ไขปรับปรุงเพื่อผลประโยชน์ของตัวเองในอนาคต
- CI เริ่มเห็นความสัมพันธ์ของจุดด้อยและอาชีพ
- รู้ถึงผลเสียและคิดอยากเปลี่ยนแปลง
- ให้ CI เริ่มมองความสัมพันธ์ของความสนใจและอาชีพที่เลือก

ผู้แนะนำได้ช่วยสำรวจจุดเด่น จุดด้อยของ CI ทำให้เขาเริ่มมองเห็นจุดเด่นว่ามีส่วนสัมพันธ์กับอาชีพที่เขาเลือกอย่างไรและได้ช่วยเสริมให้ มองเห็นว่าจุดด้อยก็ควรจะได้รับการแก้ไข ส่วนจะแก้ไขอย่างไรนั้น อาจเป็นสิ่งที่จะกระทำในช่วงอื่นที่เป็นการให้บริการปรึกษาทางเรื่องส่วนตัวแก่ CI ต่อไป

4. สรุป

ความจริงในเรื่องของการสรุปนี้ นักแนะแนวควรทำทุกครั้งเมื่อเสร็จสิ้นการสัมภาษณ์ในแต่ละขั้นตอน (ทั้ง 4 ขั้นตอน) ในช่วงสุดท้าย อาจเป็นการสรุปรวบยอดให้ฟังทั้งหมดอีกครั้งหนึ่ง การสรุปในแต่ละช่วงจะช่วยทำให้ผู้รับบริการเกิดการเรียนรู้ว่าเขาได้เข้าใจอะไรใหม่ ๆ บ้างในแต่ละขั้นตอน และมันมีความต่อเนื่องจากขั้นตอนก่อน ๆ อย่างไร

วิธีการสรุปโดยทั่ว ๆ ไปมักจะใช้วิธีถามผู้รับบริการว่าเขาเรียนรู้อะไรไปบ้างในช่วงนั้น ๆ การให้เขาสรุปเองจะทำให้เขารู้ว่าเขาได้มีการเรียนรู้อะไรไปบ้างหรือไม่ หลังจากฟังเขาสรุปแล้วก็ให้นักแนะแนวสรุปเพิ่มถ้าการสรุปของเขายังขาดตกบกพร่องอะไรลงไป

ข้อสำคัญ นักแนะแนวและผู้รับบริการจะต้องพยายามเห็นพ้องต้องกันในเรื่องวิถีชีวิตตลอดจนวิธีการแก้ไขปัญหาชีวิตที่ผู้รับบริการใช้กับตัวเอง (Life theme) เช่น ถ้าพบว่าเขามักใช้ชีวิตพึ่งพาผู้อื่นอยู่เสมอในทุก ๆ เรื่อง เขาจะต้องเข้าใจและยอมรับว่าเขาเป็นเช่นนั้นจริง ๆ และถ้าวิถีชีวิตเขายังเป็นเช่นนั้นอยู่มันจะมีผลอย่างไร กับชีวิตและอาชีพของเขาในอนาคต

ถ้าเป็นไปได้ให้นักแนะแนวควรใช้คำพูดของผู้รับบริการสรุปเกี่ยวกับตัวเขาจะดีกว่าการใช้คำพูดชนิดอื่น ๆ เพราะบุคคลทุกคนมักจะเข้าใจในระดับคำพูดของเขามากกว่าใช้คำพูดระดับอื่น ๆ

กล่าวโดยสรุป เทคนิคการสัมภาษณ์เพื่อใช้ในการแนะแนวอาชีพขั้นต้น ผู้เขียนได้พยายามเขียนเพื่อเป็นแนวทางให้ นักแนะแนวที่สนใจในการให้สัมภาษณ์ทางอาชีพมีทิศทางและมีมาตรฐานทางวิชาการให้มากที่สุด

ตัวอย่าง ที่ให้มาในแต่ละขั้นตอนก็เป็นเพียงสไตล์ของผู้เขียนเองเท่านั้น ผู้อ่านที่สนใจอาจนำไปประยุกต์ใช้ประกอบกับสไตล์ของตนเอง กล่าวง่าย ๆ ก็คือบทความนี้เขียนขึ้นเพื่อเป็นแนวทางกว้าง ๆ ส่วนในการนำไปใช้นั้น คงต้องขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายด้าน และที่สำคัญคือต้องให้เข้าได้กับความต้องการของผู้รับบริการเป็นสำคัญ

นักแนะแนวที่สนใจ อาจนำรูปแบบนี้ทั้ง 4 ขั้นตอนไปใช้หรืออาจจะตัดทอนบางส่วนออกไป ตามความเหมาะสม แต่ข้อสำคัญในการสัมภาษณ์นั้น ควรจะทำให้ผสมกลมกลืนและมีความหมายแก่ตัวผู้มารับบริการให้มากที่สุด พื้นฐานการเข้าใจมนุษย์ การยอมรับและความจริงใจที่เป็นหัวใจสำคัญของการให้บริการปรึกษาทุกชนิด จะต้องปรากฏอยู่ในทุกขั้นตอน เพราะมิฉะนั้นแล้วการสัมภาษณ์ของท่านจะไม่ต่างออกไปจากการชักพยานในศาลเลย

เมื่อการสัมภาษณ์ในขั้นต้นนี้ได้เสร็จสิ้นลงไป เราจะเริ่มมองเห็นภาพของผู้รับบริการหรือนักเรียนของเราสมบุรณ์มากขึ้นอย่างไม่น่าเชื่อ โดยเฉพาะในเรื่องของวิถีชีวิตของเขา ตลอดจนแนวโน้มในการตอบโต้ทางพฤติกรรม ซึ่งจะทำให้การให้บริการปรึกษาทางอาชีพในขั้นต่อไปสะดวกยิ่งขึ้น เบ็ดเตล็ด

การสัมภาษณ์เพื่อการแนะแนวอาชีพ

รศ. ดร. นวลศิริ เปาโรหิตย์
ภาควิชาจิตวิทยา คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ชื่อ / เพศ / อายุ / เรียนชั้นอะไร / ทำงานอะไร

1. ภูมิหลัง (Background)

1.1 ครอบครัว

- ขนาด / จำนวนสมาชิก / สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม / สถานภาพทางการสมรสของ บิดา มารดา / ลำดับการเกิด / ฯลฯ

ความสัมพันธ์กับบิดา มารดา

- ใครเป็นคนโปรดของพ่อแม่มากที่สุด / นิสัยใจคอของท่านเหมือนใครมากที่สุด / ความสัมพันธ์ของท่านและพ่อ แม่เป็นอย่างไร / ใครมีอิทธิพลกับท่านมากที่สุด / บรรยากาศของทางบ้านเป็นอย่างไร

ความสัมพันธ์ระหว่างพี่ น้อง

- สนุกกับพี่ น้องคนไหนมากที่สุด / ทะเลาะกับใครมากที่สุด / ใครดูแลใคร / บทบาทของท่านในครอบครัวเป็นอย่างไร / ใครเป็นความหวังของพ่อ แม่ มากที่สุด

ศาสนา

- นับถือศาสนาอะไร / เคร่งหรือไม่ อย่างไร / บรรยากาศทางบ้านเกี่ยวกับศาสนาเป็นอย่างไร / ศาสนามีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิตของตนเองและบุคคลในบ้านอย่างไร

ทางร่างกาย

- คิดว่าตนเองรูปร่างหน้าตาเป็นอย่างไร / รู้สึกชอบ ไม่ชอบ / ภูมิใจ ไม่ภูมิใจเกี่ยวกับตนเองอย่างไร
- ความรู้สึกขณะนี้เปลี่ยนจากสมัยเด็กหรือไม่อย่างไร
- คนอื่น ๆ รู้สึกเกี่ยวกับรูปร่างหน้าตาของท่านอย่างไร
- มีการเจ็บป่วยรุนแรง / การผ่าตัดอะไรบ้าง / มีอุบัติเหตุอะไรเกิดขึ้น
- ถ้ามี / จงบอกเกี่ยวกับเหตุการณ์เหล่านั้น เป็นอย่างไรบ้าง
- มีโรคประจำตัวอะไรหรือไม่ / ถ้ามีคืออะไร / ร้ายแรงแค่ไหน
- คิดว่าตนเองเป็นคนแข็งแรงหรืออ่อนแอ / เราารู้สึกถึงความอ่อนแอหรือแข็งแรงนี้อย่างไร / เป็นอุปสรรคหรือไม่กับการเรียนหรือการวางแผนในอนาคต

ทางสังคม

- สมัยเด็ก ๆ มีเพื่อนมากหรือไม่ / ส่วนมากเป็นเพศเดียวกันหรือตรงข้าม
- การเลือกเพื่อนนั้นเลือกคบคนประเภทใด
- เวลาอยู่ในกลุ่มมีบทบาทอย่างไร เช่น หัวหน้า, ลูกน้อง ฯลฯ
- สมัยวัยรุ่นบทบาทเปลี่ยนไปหรือไม่จากสมัยเด็ก ๆ เมื่อเวลาอยู่กับเพื่อน
- ปัจจุบันเวลาจะคบกับเพื่อนจะเลือกคบเพื่อนชนิดใด
- อะไรเป็นสิ่งสำคัญในการคบเพื่อนของท่าน
- ความรู้สึกเกี่ยวกับการสร้างมิตรภาพเป็นอย่างไร

1.2 งานที่ท่านได้ฝันในอนาคต

- ลองพยายามอธิบายถึงลักษณะของ “งานในฝัน” หรือ “อาชีพในฝัน” ที่ท่านเคยนึกฝันว่าท่านอยากเห็นภาพตนเองในอนาคต
- ลองพิจารณาถึงรายละเอียดว่าทำไมท่านจึงชอบงานนั้น / อะไรในงานนั้น ๆ ที่ดึงดูดท่านเป็นพิเศษ
- ลองพิจารณาถึงอุปสรรคที่ท่านคิดว่าอาจจะทำให้ท่านไปไม่ถึงจุดหมายนั้น ลองเขียนออกเป็นข้อ ๆ
- พยายามนึกถึงงานในฝันนี้ในแง่ว่าอาจจะเกี่ยวข้องกับลักษณะใดของท่านบ้าง เช่น อยากเป็นครู เพราะมีนิสัยชอบรับใช้ผู้อื่น, ช่วยสังคม เป็นต้น
- จุดมุ่งหมายของการทำงานเป็นอย่างไร (ความต้องการเงินหรือชื่อเสียง ฯลฯ)
- ลักษณะของงานเป็นอย่างไร ทำคนเดียว, เป็นคนหมู่คณะ, ความรับผิดชอบสูง, ผู้นำหรือผู้ตาม ฯลฯ
- สภาพของงานเป็นอย่างไร (นอกสถานที่, ในสำนักงาน ฯลฯ)

1.3 ประสบการณ์ทำงาน

- มีการทำงานบ้างไหมในชีวิต / ถ้ามีได้ทำงานอะไรบ้าง (อธิบายสัก 2 ชนิด)
- (อาจเป็นตั้งแต่งานเล็ก ๆ น้อย ๆ ช่วยทางบ้านไปจนถึงรับจ้างได้เงิน)
- งานทั้งหมดที่เคยทำจนถึงปัจจุบันนั้นมีมากไหม / ได้ทำต่อเนื่องกันอย่างไร
- ท่านรู้สึกอย่างไรกับการทำงานเหล่านั้นของตัวท่าน

1.4 ประสบการณ์ทางการศึกษา

- เป็นนักเรียนระดับใด (ดี, ปานกลาง, พอใช้, ไม่ดี)
- ระดับการเรียนการสอนเสมอต้นเสมอปลายแค่ไหนจากเด็กถึงปัจจุบัน

- ไม่ชอบวิชาอะไรมาก ๆ บ้าง / ทำไมจึงไม่ชอบ
- มักได้คะแนนดีในวิชาประเภทใด / ไม่ดีวิชาประเภทใด
- จงเล่าประวัติการเรียนคร่าว ๆ ตั้งแต่สมัยเด็ก
- ขณะนี้มองตัวเองรู้สึกว่าจะเก่งหรือสามารถในทางใดเป็นพิเศษบ้างไหม
- เข้ากับเพื่อน ๆ ในโรงเรียนหรือเพื่อนในที่ทำงานด้วยได้ดีแค่ไหน
- ความรู้สึกที่มีต่อครูและโรงเรียนเป็นอย่างไร

1.5 สันทนาการ

- ทำอะไรกับเวลาว่างที่มีอยู่
- กิจกรรมอะไรที่ทำมากที่สุดในเวลาว่าง
- ทำตามลำพังหรือร่วมกับผู้อื่น
- มีความสัมพันธ์กับงานอาชีพที่สนใจหรือไม่

2. การใช้ชีวิตในวันปกติธรรมดา (Typical Day)

- เล่าการใช้ชีวิตในวันปกติธรรมดา ตั้งแต่ตื่นนอนถึงเข้านอน
- ดูการจัดชีวิตของเขาในวันหนึ่ง ๆ ว่ามีระบบหรือไม่มีการวางแผน
- ดูว่าใช้ชีวิตที่ต้องพึ่งพาผู้อื่นหรือไม่
- ชอบทำอะไรแปลก ๆ ใหม่ ๆ ให้กับชีวิตหรือใช้ชีวิตเหมือนกันทุกวัน
- พยายามดูว่าอะไรสำคัญในชีวิตของเขาในวันหนึ่ง ๆ

3. หาจุดเด่น - จุดอ่อน

- หาจุดเด่นโดยให้เล่าถึงประสบการณ์ที่เคยทำแล้วเกิดความภาคภูมิใจในชีวิต 2 เรื่อง พยายามมองดูว่าแต่ละเรื่องเขาใช้ ทักษะเด่น ๆ อะไร (ควรรหาจุดเด่น 3 - 4 ข้อ)
- ดูว่าจุดเด่นหรือความสามารถนั้น ๆ ได้มีโอกาสใช้ในชีวิตประจำวัน หรืองานที่เลือก ในอนาคตเพียงใดหรือไม่
- ดูว่ามีจุดอ่อนอะไรบ้าง (สิ่งที่เคยทำแล้วไม่ประสบผลสำเร็จ)
- จุดอ่อนเกี่ยวข้องกับชีวิตและงานที่เลือกอย่างไรบ้างไหม

4. สรุป

- สรุปความเชื่อ หรือแบบแผนการใช้ชีวิต (Life theme)
- สะท้อนให้เขาเข้าใจตนเอง ผสมผสานกับความเข้าใจที่ได้จากการสัมภาษณ์ในทุกช่วง
- นำสิ่งที่เรียนรู้ทั้งหมดมารวบรวมวางแผนชีวิตกับผู้รับบริการ